

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Barbory KRAMÁŘOVÉ *Československé expediční horolezkyň v běhu každodennosti od počátků tzv. normalizace do roku 1989.*
Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2015. 92 s. (+ přílohy)

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lenka Krátká

Záměrem předkládané diplomové práce je postihnout fenomén každodenního života československých expedičních horolezkyň v období tzv. normalizace prostřednictvím analýzy a interpretace orálně-historických interview s hlavním důrazem na genderovou perspektivu jejich vyprávění (reflexe otázky skloubení osobního a pracovního života žen s „vášni“ pro zahraniční expedice do velehor). Jedná se nepochybně o zajímavé a originální téma, kterému v české historiografii dosud nebyla věnována větší pozornost. O to více čtenáře potěší fakt, že se autorce (a „insiderce“ v jedné osobě zároveň) podařilo vytčeného cíle dosáhnout a zvolenou problematiku (i přes drobné nedostatky) s velkým entuziasmem zpracovat na odpovídající úrovni.

Struktura diplomové práce byla po formální stránce zvolena správně. Po úvodu následuje historický kontext, v němž je nastíněna historie organizovaného horolezectví v Československu od přelomu 19. – 20. století až do (nedávné) současnosti. Potěší fakt, že autorka předpokládá poučeného čtenáře, kterého není nutné v rámci historického kontextu seznamovat s charakteristickými rysy tzv. normalizace (včetně příčin a následků některých dějinných událostí). Text tak poměrně rychle přechází k metodologii, která přibližuje jednotlivé výzkumné kroky diplomantky. Následuje obsáhlá empirická část, jejíž jádro tvoří analýza a interpretace vybraných témat z každodenního života horolezkyň s důrazem na jejich genderové role (matky, manželky, pracující ženy).

Metodologickou část lze hodnotit jako velmi zdařilou. Za zmínku stojí především pokus o kritickou analýzu různorodých typů pramenů (archivy, odborná i auto-biografická literatura, obhájené vysokoškolské práce, periodika a internetové zdroje), které byly v práci využity. Doposud marginalizované téma horolezkyň také ukazuje, jak významnou úlohu v historikově bádání mohou v budoucnosti hrát různé druhy elektronických zdrojů (on-line články, diskuse, fóra apod.). Nedostatky v metodologii jsou spíše okrajového rázu. Autorka uvádí, že se jí podařilo natočit rozhovory celkem s šesti narátorkami. Z textu však není patrné (pokud jsem tuto informaci nepřehlédl) o jak velké komunitě horolezců či horolezkyň lze vůbec ve zkoumaném období v Československu hovořit. Je to možné zjistit, ať už odhadem či z dobových pramenů (svazová provenience)? Stejně tak není úplně zřejmé, jakým způsobem probíhala spolupráce autorky a narátorek při redakci prepisů, které jsou součástí přílohy. Byly rozhovory nejprve doslovně přepsány a poté zaslány k autorizaci, či je autorka rovnou sama redigovala pro potřeby práce? Celkově podle mého názoru v textu absentuje podrobnější reflexe etické roviny výzkumu a s tím spojená otázka tzv. sdílené autority. Drobnou výtku bych měl také ke skutečnosti, že diplomantka (ač studentka oboru soudobých dějin) nabízí jen velice stručnou, a zároveň jednou z nejobecnějších, definic „každodennosti“ (str. 40), přestože se jedná o jednu z nejpobulárnějších forem současného historiografického výzkumu (viz koncepty dějin každodennosti využívané v historické sociologii či antropologii).

Empirická část je zpracována nadstandardním způsobem, a to především díky promyšlenému výběru a návaznosti témat pro analýzu. Autorka si vybrala témata, které spolu úzce souvisí a celý text tak působí sevřeným dojmem. Rád bych na tomto místě vyzdvihl zejména kapitoly 1. a 3., které by si zasloužily (po drobných formálních a obsahových úpravách) publikování v podobě samostatné případové studie. Dále je zřejmé, že pokud by autorka svou analýzu opřela o konkrétní teze a koncepty z oblasti gender studies, posunulo by to dosavadní úroveň interpretace ještě o úroveň výše. V tomto případě by pak mohla být některá témata věnovaná „praktické“ každodennosti horolezkyň zcela vypuštěna, protože genderová otázka sama o sobě je dostatečně nosná. S ohledem na emickou perspektivu autorky je však pochopitelné, že nechtěla čtenáře o další témata (jako např. finance, vybavení, cestování, emigrace, ideologický aspekt) ve svém výkladu ochudit. Na tomto místě si však nemohu odpuštit jednu (záměrně možná trochu „štiplavou“) poznámku do diskuse, která souvisí s celkově spíše „feministickým“ vyzněním práce. Některé interpretace autorky (možná pod vlivem „stylizace“ narátorek) podle mého názoru až příliš nekriticky staví na společenských stereotypech: *„Žena se nemohla sama zcela svobodně rozhodnout, zda odjede či ne, musela se v podstatě doprošovat manžela. V ostatních případech byly situace mnohem více vyhrocené, kdy docházelo k výhrůzkám o rozvodu a striktním zákazům. Ženy se tedy nacházely v absolutně nerovných poměrech vůči mužům, jelikož jejich přítomnost doma se považovala za samozřejmost. V opačném případě by pravděpodobně k takovému doprošování ze strany manželů nedocházelo a je evidentní, že nepřítomnost manželů v rodinách byla společností vnímaná tolerantněji“* (str. 59). Vzpomene-li autorka děje populárních „normalizačních“ snímků *Jak vytrhnout velrybě stoličku* (1977) a *Jak dostat tatínka do polepšovny* (1978), jistě uzná, že situace nemusela být až tak černobílá (resp. že ani pozice mužů při „obhajobě“ své záliby v horolezectví nebyla vždy jednoduchá).

Po stylistické stránce nelze práci prakticky nic vytknout (až na několik, spíše mechanických, překlepů). Text je čtivý, místy jej však trochu „rozbíjí“ delší citace úryvků z rozhovorů. Vzhledem k tomu, že autorka se primárně nezaměřuje na jazykovou analýzu, mohly být úryvky klidně zkráceny.

I přes výše zmíněné drobné nedostatky se však jedná o nadstandardní diplomovou práci, která po obsahové i formální stránce splňuje všechny náležitosti na závěrečnou kvalifikační práci magisterského stupně. Autorka podle mého názoru prokázala jak schopnost samostatně zrealizovat terénní orálně-historický výzkum, tak i sebrat a utřídit množství různorodých pramenů, interpretovat je a následně zasadit do historického kontextu. Diplomovou práci Barbory Kramářové proto s velkou radostí **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 1 („výborně“)**.

V Praze, dne 28. 8. 2015

Mgr. Jiří Hlaváček